

Toekomst landbouw

Plattelandscoach Dorine Zwaan (links) helpt varkenshouder Dirk Aart Hardeman (rechts) met de overdracht van zijn boerderij aan stiefdochter Jacobine Pistol en haar man.

Foto Marcel van den Bergh / de Volkskrant

REPORTAGE ADVIES BIJ BEDRIJFSKWESTIES

Dubbende boer gaat te rade bij de coach

Uit laten kopen, verduurzamen of overdragen aan de volgende generatie: op het boerenerf moeten veel lastige keuzes gemaakt worden. Een plattelandscoach biedt voor veel boeren uitkomst. 'Ze stelt vragen die je zelf niet had bedacht.'

Maarten Albers
Overberg

Plattelandscoach Dorine Zwaan komt van alles tegen: broers of zussen die met elkaar overhoop liggen omdat ze allebei het boerenbedrijf van hun ouders willen overnemen. Of boerenfamilies waar de een het over een andere boeg wil gooien, terwijl de ander door wil op de ingeslagen weg.

'Als mensen mij aan tafel vragen met de bedoeling iemand te veranderen, wordt het heel ingewikkeld', zegt Zwaan (48). 'Zeker als de spanning erop staat. Dus het is elke keer de kunst om uit te vinden waarom ik er nou echt zit, en of dat bespreekbaar kan worden. Soms zit een trauma of frustratie op het erf zo diep dat dat niet lukt.'

Van verduurzaming tot het verwijderen van asbestdaken, en van uitkoop tot bedrijfsoverdracht, belangrijke keuzes moeten boeren doorgaans zelf maken. Dat leidt tot stilstand, constateerde de provincie Utrecht. Plattelandscoaches zoals Zwaan moeten helpen om keuzes te maken, zonder te sturen. Hoewel ze gefinancierd worden door de provincie, opereren ze onafhankelijk.

Garanties geeft Zwaan niet, maar doorgaans ziet ze dat een coach wel degelijk het verschil kan maken. En ze is niet de enige. Al sinds 2020 financiert de provincie Utrecht begeleiding van plattelandscoaches - de eerste 25

uur volledig, daarna nog 18 uur voor 65 procent. De behoefte is groot: onlangs werd de vijfhonderdste boer aan een coach gekoppeld. In andere provincies lopen vergelijkbare projecten.

Mooie ruil

Iedere coach heeft een eigen specialisme. 'Ik doe bedrijfsoverdrachten en ingewikkelde situaties', zegt Zwaan lachend. Bijvoorbeeld als er meerdere vraagstukken en belangen door elkaar spelen, zoals op de biologische varkenshouderij van Dirk Aart Hardeman (62). Hij laat zich binnenkort uitkopen, en draagt zijn 9 hectare landbouwgrond in het Utrechtse Overberg over aan zijn stiefdochter Jacobine Pistol (33) en haar man Jesse (36).

Die willen er agrobosbouw gaan bedrijven, en de oogst verwerken in een eigen restaurant. Met de stichting Regeneratie gaan ze onderzoeken hoe ze daar een verdienmodel uit kunnen halen. De eerste jaren levert het voedselbos nog weinig op, dan kunnen de inkomsten misschien komen uit een klimaatbos dat dient als CO₂-compensatieproject.

In meerdere opzichten is het een mooie ruil. Vruchtbare boerengrond blijft in de familie, de stikstofuitstoot neemt af en de Pistols gaan werken aan regeneratieve landbouw. Maar het leidt ook tot vragen, over wat juridisch wel of niet mag en wat rendabel en praktisch haalbaar is. Samen met hun

coach zoeken en vinden ze antwoorden.

De ideeën over de bedrijfsoverdracht waren nog pril toen Zwaan voor het eerst binnenkwam. 'Jacobine en Jesse willen misschien wel iets op de boerderij, Dirk Aart wil misschien wel een keer stoppen, hoe zouden we dat misschien kunnen vormgeven? Dat was ongeveer de vraag op dat moment', vertelt Zwaan aan de eettafel van - tegenwoordig - de Pistols.

Dirk Aart is al de derde generatie op deze plek. Hij wil hier graag blijven wonen, maar hoe richt je dat dan in?

Dorine Zwaan
plattelandscoach over de kwesties die ze op haar bord krijgt.

Met moodboards, groepsgesprekken en één-op-één sessies probeert Zwaan dan duidelijk te krijgen wat iedereen wil. Eigenbelang, familiebelang en bedrijfsbelang kunnen door elkaar heen lopen, wat het lastig maakt om een mening te formuleren of uit te spreken. Waar nodig vraagt ze collega-coaches of specialisten om raad, of legt ze een vraag neer bij de provincie of gemeente.

'Ze komt op veel verschillende plekken, wat perspectief biedt op hoe anderen het doen. Ze stelt ook vragen die je zelf niet had bedacht', zegt Jacobine Pistol. 'Bij een overname komen veel regels kijken, daar kan ze in begeleiden', vult Hardeman aan.

Zwaan is niet de enige 'erfbetreders' die bij Hardeman langskomt. De accountant, de veearts, de voerleverancier en de technisch adviseur, allemaal willen ze best meedenken. Maar kennis over bedrijfsoverdracht of -beëindiging hebben ze niet of nauwelijks. Zeker dat laatste is doorgaans ook niet in hun belang.

Wantrouwen wegnemen

Veel boeren willen wel stappen zetten, denkt Zwaan, maar het ontbreekt ze vaak aan bewegingsruimte en vertrouwen, 'zeker als je niet alleen maar goede ervaringen hebt met de overheid'. Dat wantrouwen wegnemen lukt niet altijd.

Ze komt zelf uit een boerengezin, werkte jarenlang bij de Rabobank en woont nog steeds in het Utrechtse buitengebied. 'Ik denk dat dat helpt, omdat je daardoor beter begrijpt wat het boerenleven inhoudt. Dirk Aart is bijvoorbeeld al de derde generatie hier, hij heeft meer drijfveren dan financieel het maximale eruit halen. Hij wil hier graag blijven wonen, hoe richt je dat dan in?'

Die vraag bleek een van de ingewik-

keldste. 'Eerst zouden wij op de hooizolder gaan wonen, toen zouden zij op de hooizolder gaan wonen. Wij hadden meer ruimte nodig, zij wilden graag kleiner en gelijkvloers', schetst Jacobine Pistol. Maar het gaat om meer dan alleen wie waar gaat wonen. 'Wil je bijvoorbeeld rust, of juist wat reuring op het erf? Dorine heeft ons geholpen naar de lange termijn te kijken.'

Slakken

Uiteindelijk viel het oog op de garage naast het huis, die goed geschikt bleek voor een verbouwing, en zo geschiedde. Onder de schaduw van een reusachtige beukenboom, geplaatst toen hij 10 jaar oud was, mag Hardeman binnenkort van zijn pensioen gaan genieten. Hij is vooral blij dat het land waar zijn opa in 1927 een boerderij begon in de familie blijft.

Naast de boerderijwoning heeft hij nog altijd zijn eigen moestuin, waar hij al sinds mensenheugenis zijn eigen bonen, erwten, aardappels en andere gewassen verbouwt. Maar vanwege de overvloedige regen is de oogst dit jaar grotendeels mislukt, en de rest ten prooi gevallen aan slakken. 'Ze eten zelfs de knoflook op.'

De komende jaren zal Hardeman genoeg tijd krijgen om zich te bekwaamen als moestuinhouder en de slakken op afstand te houden. Want dat is dan weer een probleem waar ook de plattelandscoach geen oplossing voor heeft.